

ความเป็นสถาบันทางการเมืองของรัฐสภาไทย The Political Institution of Thai Parliament

ดร.ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร^{*}

Dr.Chanchai Chitlaoarporn

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “ความเป็นสถาบันทางการเมืองของรัฐสภาไทย” มุ่งตอบคำถามถึง ความเป็นสถาบันทางการเมืองของรัฐสภาไทยช่วงระยะเวลา 80 ปีที่ผ่านมาว่ามีลักษณะอย่างไร และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยคืออะไร ซึ่งได้อาศัยแนวคิดเรื่องวงจรอุบาทว์มาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ ผลของการวิเคราะห์พบว่า ตลอดระยะเวลา 8 ทศวรรษที่ผ่านมาของไทยนั้นได้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางทางการเมืองมาโดยตลอด กล่าวคือ ผ่านการปฏิวัติ การรัฐประหาร และการกบฏ ซึ่งทุกครั้งล้วนส่งผลกระทบต่อสถาบันรัฐสภาไทย เพราะการจัดการปัญหาด้วยเครื่องมือทางการเมืองได้ทำให้เกิดวงจรอุบาทว์ทางการเมือง กล่าวคือ มีการล้มรัฐธรรมนูญและรัฐสภาไปพร้อมๆ กัน และแม้จะเกิดวงจรอุบาทว์ใหม่ก็ตาม ก็ จะเห็นว่าเสถียรภาพของรัฐสภาก็ขาดความมั่นคงและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทุนที่เข้ามาใช้รัฐสภาเป็นทางผ่านเพื่อนำไปสู่การแปลงธุรกิจทุจริตให้ถูกต้องตามกฎหมาย หรือก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน กับการใช้อำนาจรัฐที่ถือครองอยู่ การพัฒนารัฐสภาไทยให้มีสถานภาพความเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งจึงต้องเริ่มจากประชาชนในฐานะพลเมืองที่พร้อมจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในทางตรง

^{*} อาจารย์ ภาควิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยบริหารรัฐกิจและรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต; Email: chanchaich1@hotmail.com

วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2557)

และทางอ้อม และรวมถึงการปฏิรูปทางการเมืองในด้านอื่นๆ เช่น การออกแบบระบบการเมืองที่ลดอิทธิพลของกลุ่มทุน การกระจายอำนาจให้คืนสู่ท้องถิ่น การปรับโครงสร้างของระบบราชการให้มีขนาดและสมรรถนะอย่างเหมาะสม และสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

คำสำคัญ: สถาบันทางการเมือง, รัฐสภา, ประเทศไทย

Abstract

This article “the political institution of Thai parliament” aims to answer about the being political institution of Thai parliament during the 80 years, and what is the important obstacles towards the democratization. It is analyzed by the concept of the vicious political circles. The result finds that Thai politics has passed the political transition since 80 years ago, such as revolution, coup, and rebellion. It can directly impact to Thai parliament because the intervening of the army establishes the vicious political circle. It is the bankrupt of the Thai constitution and also the Thai parliament. In additions, when the new vicious political circle occurs, Thai parliament is instability and under the power of capitalists. They refer the authority of the parliament to change the outlaw business to be right, or do the conflict of interest. To develop the stability of Thai parliament must stimulate the direct and indirect political participation, and also the political reform such as to design the decreasing political role of the capitalists,

to decentralize to the local government, to down size the bureaucratic structure and to create participatory political culture.

Key Word: Political Institution, Parliament, Thailand

บทนำ

สถาบันทางการเมืองถือเป็นกลไกสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศที่กำลังพัฒนาที่ต้องการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งเป็นรากฐานในการปกครอง เพราะภายใต้สถานการณ์ของความเป็นกลไกทางการเมืองย่อมเกี่ยวพันกับการพัฒนาทางการเมือง (Political Development) ไปพร้อมกันด้วย

สถาบันทางการเมืองของไทย อาทิ รัฐบาล องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง รัฐสภา และศาล เป็นต้น ล้วนถือเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยให้ยั่งยืนภายใต้กระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democratization) ทั้งนี้ตลอดระยะเวลากว่า 8 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้สะท้อนถึงภาพของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กระทั่งอาจสรุปเป็นตัวแทนเพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเมืองไทยผ่านกระบวนการทางการเมืองที่มีสถาบันทางการเมืองเหล่านี้แสดงบทบาทเต็มๆ หรือคล้ายคลึงจากที่เคยปฏิบัติกันมาอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตามบทความเรื่อง “ความเป็นสถาบันทางการเมืองของรัฐสภาไทย” มุ่งตอบคำถามถึง ความเป็นสถาบันทางการเมืองของรัฐสภาไทยช่วงระยะเวลา 80 ปีที่ผ่านมาว่ามีลักษณะอย่างไรและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยคืออะไร ซึ่งได้อาศัยแนวคิดเรื่องวงจรอุบาทว์มาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ ความเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยของรัฐสภาไทย และ บทสรุปท้ายบทความ ซึ่งจะนำเสนอเป็นลำดับๆ ต่อไป

แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์

แนวคิดเรื่องวงจรอุบาทว์ทางการเมืองไทยของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2539) ได้แสดงให้เห็นว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่างๆ ที่มีบทบาทต่อการเมืองของไทยนั้น ได้แสดงออกในรูปแบบต่างๆ อยู่เป็นระยะๆ กล่าวคือ ภายหลังการรัฐประหารจะดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญแล้วจัดการเลือกตั้ง แต่เมื่อการระบบการเมืองในรัฐสภาเกิดความวุ่นวายแล้ว การเข้ามาของทหารในช่วงสุญญากาศนั้นจะเกิดขึ้นตามมาและวนเวียนเป็นวัฏจักรดังกล่าว

อย่างไรก็ตามแม้ว่าแนวคิดข้างต้นจะได้รับการพัฒนาเป็นวงจรอุบาทว์ใหม่ ซึ่ง ทิวากร แก้วมณี (2554) ได้นำเสนอในงานเรื่อง “The Evolution of the Thai State” ที่สรุปพอสังเขปได้ว่า รูปแบบวงจรอุบาทว์เกิดขึ้นหลังจากที่มีวิวัฒนาการทางการเมืองเป็นการเมืองแบบ Money Politics โดยมีนักธุรกิจเข้ามามีอำนาจทางการเมือง ใช้กลไกทางการเมืองอยู่ในรัฐสภา ในการได้มาซึ่งอำนาจรัฐ อารูททางการเมืองของวงจรอุบาทว์ใหม่หรือของกลุ่มนักธุรกิจ ก็คือ “เงิน” เพราะประเทศไทยได้ขับเคลื่อนพ้นไปจากการเมืองบนระบอบราชการ (Bureaucratic Polity) แล้ว บทบาทของ “ทุน” จึงเป็นหัวใจของการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ซึ่งหมายถึง เงิน ก็คือหัวใจทางการเมืองเพื่อเบิกทางผ่านไปตามกระบวนการรัฐสภา โดยเริ่มต้นด้วยการรวมตัวกันสร้างพรรคการเมือง เพื่อที่จะชนะการเลือกตั้งและต้องชนะการเลือกตั้งให้ได้ พอชนะการเลือกตั้งเสร็จจึงเกิดอำนาจทางการเมือง แล้วจากนั้นก็เริ่มทำโครงการขึ้นมาเพื่อเตรียมที่จะคอร์รัปชั่น แต่ถ้าเป็นการคอร์รัปชั่นรูปแบบใหม่จะอยู่ในรูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) โดยจะเป็นระบบอุปถัมภ์พร้อมๆ กับการรักษาอำนาจทางการเมืองไว้ ด้วยการให้เงินส่วนหนึ่งแก่พรรค

การเมือง เพื่อที่จะได้มาตั้งใหม่ชื่อเสียเป็น ส.ส. แล้วก็ไปทำผลประโยชน์ทับซ้อน และก็บริจาค จนเกิดเป็นวงจรอย่างนี้ ดังนั้น รูปแบบใหม่ของการคอร์รัปชันจะไม่ใช้ การเอาประโยชน์จากงบประมาณของรัฐโดยตรง แต่จะไปเน้นเอาผลประโยชน์ทาง ธุรกิจ ซึ่งตัวอำนาจรัฐ (Nation State) จะเป็นตัวจัดสรรหรือให้โอกาสได้ หลังจากนั้น เสรีจก็เอาเงินมารวมกันหรือจัดสรรกันในกลุ่มทางการเมืองแล้วก็เป็นส่วนหนึ่งของ พรรคการเมือง และก็ช่วยกันเลือกตั้ง หากคนมาเลือกตั้งก็ได้ เพื่อให้มีอำนาจรัฐกลับมา ใหม่ และก็คอร์รัปชันใหม่ ดังนั้น การคอร์รัปชันในความหมายของวงจรนี้ คือ ส่วนหนึ่ง ของการทำธุรกิจเพื่อที่จะได้มาซึ่งอำนาจรัฐ ดังนั้นสิ่งนี้ก็คือ วงจรอุบาทว์ใหม่

จากแนวคิดข้างต้นได้อธิบายให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย สามารถสรุปให้เห็นกว้างๆ ว่า ภายใต้กระบวนการเพื่อก้าวผ่านไปสู่อำนาจโดยของ การเมืองไทยนั้น อาจแบ่งกลุ่มคนที่มีศักยภาพในการเข้าช่วงชิงอำนาจทางการเมือง แบบฉับพลันออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. กลุ่มทหาร ซึ่งมีศักยภาพด้านกำลังรบและมีความพร้อมในการเข้าทำ รัฐประหารได้ในหลายครั้ง โดยผลที่ตามมาได้ส่งผลให้เกิดระบอบเผด็จการทหารอยู่ เป็นระยะๆ โดยเฉพาะในช่วง 5 ทศวรรษแรกหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (สัญญา บัญชรทริทวัสดี, 2524)

2. กลุ่มทุน ซึ่งแม้จะไม่มีกำลังอาวุธหรือกำลังรบในการเข้าครองอำนาจรัฐได้ แบบกลุ่มทหารก็ตาม แต่พบว่าในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 ในบริบท การเมืองที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่า การปรับตัวของกลุ่มทุนต่อการขับเคลื่อนกิจกรรม ทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การแสดงบทบาทเป็นผู้สนับสนุน หรือผู้ชี้แนะ ในเบื้องหลัง เหมือนเช่นในสมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้กลายมาเป็นผู้นำ หรือผู้กำกับหางเสือในระบบการเมืองด้วยตนเองมากขึ้น

กลไกการเลือกตั้งกลายเป็นช่องทางการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่ม ทุนโดยตรง ตัวอย่างที่สามารถพิจารณาได้อย่างชัดเจนก็คือ นับตั้งแต่มีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มทุนได้

แสดงออกอย่างชัดเจนผ่านระบบพรรคการเมือง อาทิ การก่อกำเนิดพรรคไทยรักไทย กระทั่งสืบเนื่องไปเป็นพรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน ได้ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของกลุ่มทุนด้วยการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองของพรรคโดยตรงมา โดยตลอด เช่นพบว่ามีการใช้ประเด็นเรื่องนโยบายพรรคการเมือง และโดยเฉพาะการสร้างควมนิยมต่อผู้นำพรรคการเมืองที่มีสายสัมพันธ์หรือความเกี่ยวพันกันมาเป็นจุดขาย นับเป็นสัญญาณที่แสดงถึงการสร้างฐานอำนาจบนเสียงสนับสนุนจากมหาชนได้อย่างชอบธรรม และสามารถผลักดันให้กลุ่มทุนสามารถเข้าสู่ระบบการเมืองได้อย่างถูกต้องตามรัฐธรรมนูญและถือเป็นเส้นทางโดยตรงที่สังคมโลกประชาธิปไตยยอมรับ

รัฐสภาไทย ซึ่งถือเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นประชาธิปไตยนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ผ่านมาอยู่ โดยตลอด และในขณะเดียวกันก็แสดงปฏิกิริยาในการสนองตอบต่อเหตุการณ์ต่างๆ เสมอมา ซึ่งการแสดงบทบาทในทางการเมืองจากอดีตย่อมสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบแต่งตั้ง กล่าวคือ รัฐสภาในลักษณะนี้อาจมีสภาเดียวหรือสองสภา แต่ที่มาของสมาชิกอาจมาจาก 1.1 การแต่งตั้งทั้งหมด หรือ 1.2 การแต่งตั้งส่วนใหญ่ ซึ่งมีข้อสังเกตคือสมาชิกของรัฐสภาจะมีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือเป็นที่ไว้วางใจของรัฐบาล หรือผู้มีอิทธิพลทางการเมืองในช่วงเวลานั้น รวมทั้งมักใช้ชื่อรัฐสภาที่แตกต่างออกไป

2. รูปแบบการเลือกตั้ง โดยรัฐสภาในลักษณะนี้อาจมีสภาเดียวหรือสองสภาก็ตาม แต่ที่มาของสมาชิกจะมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งอาจมาจาก 2.1 การเลือกตั้งในทางตรงจากประชาชนทั้งหมด หรือ 2.2 การเลือกตั้งทางอ้อม เช่น ให้ตัวแทนที่ประชาชนเลือกตั้งเข้าไปเป็นสมาชิกสภาแล้วดำเนินการเลือกตั้งหรือสรรหาสมาชิกสภาอื่นๆ เข้าไปเพิ่มเติม ข้อสังเกตสำคัญก็คือ รูปแบบนี้จะถูกมองว่ามีความเป็นประชาธิปไตยสูง และสมาชิกรัฐสภาถือเป็นตัวแทนของประชาชน

3. รูปแบบผสม ซึ่งรัฐสภาในลักษณะนี้จะมีทั้งรูปแบบการแต่งตั้งผสมกับรูปแบบการเลือกตั้ง เมื่อพิจารณาในภาพรวมจึงเห็นว่า ระบอบการเมืองในบริบทนี้ถือเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบ หากใช้ที่มาด้วยการเลือกตั้งมาเป็นตัวชี้วัด

จากที่กล่าวมาย่อมนพบว่า โครงสร้างทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับรูปแบบรัฐสภาอย่างชัดเจน เนื่องจากหากระบบการเมืองเปิดโอกาสให้มีกระบวนการเลือกตั้งย่อมมีความสัมพันธ์โดยตรงที่บ่งชี้ว่า รูปแบบรัฐสภาก็จะเป็นแบบการเลือกตั้งมากกว่ารูปแบบแต่งตั้ง แต่หากมีการปิดกั้นการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองก็อยู่ในรูปแบบของการแต่งตั้ง และหากระบบการเมืองเปิดช่องว่างให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในเพียงบางด้านหรือมีขอบเขตที่จำกัดย่อมก่อให้เกิดรูปแบบผสมมาเป็นทางออกในการดำเนินการทางการเมือง

ความเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยของรัฐสภาไทย

หากพิจารณาภายใต้กรอบความสัมพันธ์ดังกล่าวที่อิงอาศัยกระบวนการเลือกตั้ง มาชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยนั้นอาจไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้องต่อข้อคำถามว่า ระบอบการเมืองไทยในปัจจุบันมีความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์แล้ว

เนื่องจาก ประการแรก กลไกการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองจำเป็นอย่างย้งต้องอาศัยระบบประชาธิปไตยทางตรงที่ต้องการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (Direct Political Participation) ด้วย ซึ่งต้องควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (ที่มีใช้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมการมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นเรื่องที่อันตรายต่อประชาธิปไตย เพราะทุกเสียงหรือทุกคะแนนทางการเมืองต่างมีความสำคัญในการกำหนดทิศทางการเมืองได้) เนื่องจากภายใต้การดำเนินการในกระบวนการทางการเมืองนั้นจำเป็นต้องระมัดระวังถึงการใช้สิทธิหรือการตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะ

ต่อการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งและการลงประชามติในเรื่องต่างๆ ซึ่งประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และข้อมูลข่าวสารอย่างมากพอก่อนการตัดสินใจ

การพัฒนาบทบาททางการเมืองของรัฐสภาจึงจำเป็นต้องใส่ใจต่อประเด็นข้างต้นอย่างมิอาจละทิ้งได้ เพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การตรวจสอบ การแสดงพลังถ่วงดุลการตัดสินใจของรัฐ การร่วมสนับสนุนหรือการคัดค้านกิจกรรมทางการเมืองของนักการเมือง ย่อมล้วนส่งผลให้กลไกทางการเมืองอย่างรัฐสภาไม่อาจที่จะนิ่งเฉยหรือมองเห็นว่า ประชาชนเป็นเพียงฝ่ายผู้ตามเท่านั้น การตั้งอำนาจรัฐคืนสู่ประชาชนผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงช่วยในการสร้างและผลักดันให้สมาชิกรัฐสภาต้องทำหน้าที่ของตนอย่างแข็งขันและต้องระมัดระวังตัวถึงประเด็นความโปร่งใส ความถูกต้อง ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย หลักธรรมาภิบาลทางการเมือง (Good Governance) ที่มีประสิทธิภาพในทางการปฏิบัติจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของการปฏิบัติจริงจากทุกภาคส่วนในทางการเมือง และต้องเริ่มต้นอย่างเข้มแข็งตั้งแต่ระดับพลเมืองไปจนถึงกลไกการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

นอกจากนี้ ประการที่สอง เมื่อพิจารณาในด้านการใช้อำนาจรัฐระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร หรือรัฐสภากับรัฐบาลแล้ว ข้อสังเกตสำคัญก็คือ การเข้าครอบงำฝ่ายนิติบัญญัติด้วยการอิงอาศัยจำนวนสมาชิกรัฐสภาย่อมทำให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่ารัฐสภา พรรคการเมือง และรัฐบาลคือกลุ่มคนเดียวกัน กล่าวคือ ในระดับสภาผู้แทนราษฎร ต้องเริ่มต้นพิจารณาจากการก่อตั้งพรรคการเมือง โดยมักตั้งอยู่บนฐานของการรวมกลุ่มการเมืองต่างๆ แล้วจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง กลไกสำคัญมักประกอบด้วย ผู้มีอุดมการณ์ของพรรค แกนนำพรรค นายทุนพรรค และกลุ่มผู้สนับสนุนพรรค อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทยมักขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความสามัคคีของแกนนำพรรค และความพร้อมของนายทุนพรรค ตัวชี้วัดความเป็นจริงของข้อสังเกตนี้ก็คือ การตอบคำถามว่า จะมีพรรคการเมืองใดบ้างในช่วงที่แกนนำพรรคเปลี่ยนหรือลาออกจากพรรคแล้วพรรคการเมืองนั้นจะ

ยังคงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่นำพรรคที่มีสถานภาพเป็นนายทุนพรรคด้วย ความเข้มแข็งของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลจึงย่อมพันไปกับเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างไม่อาจแยกออกจากกันได้

ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงผสานไปกับแนวคิดการเมืองในระบอบรัฐสภาที่เห็นว่า รัฐบาลจำเป็นต้องมาจากพรรคการเมือง กลไกการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของระบบพรรคการเมืองจึงเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงกับผู้นำรัฐบาลในฐานะหัวหน้าพรรคหรือแก่นนำพรรค และในขณะเดียวกันพรรคการเมืองก็ทำหน้าที่เป็นตัวประสานเชื่อมโยงผู้สนับสนุนพรรค โดยเฉพาะผู้ที่เป็สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ต้องคอยสนับสนุนหัวหน้าพรรคหรือแก่นนำพรรคในฐานะนายทุนพรรค ทั้งนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือ สถานภาพความเป็นตัวแทนของประชาชนที่มีอิสระในการทำงานโดยไม่สนใจมติพรรคหรือข้อตกลงหรือผลประโยชน์ของพรรคจะยังคงทำได้อีกหรือไม่ ตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในช่วง 1 ทศวรรษเศษๆ ที่ผ่านมา ได้สะท้อนให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญทั้งฉบับปี พ.ศ.2540 และ พ.ศ.2550 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง เพราะฉะนั้นจึงพบว่าการกระทำที่ขัดกับมติพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นน้อยมาก และเมื่อพิจารณามากขึ้นย่อมเห็นว่า พรรคการเมืองที่มีเสียงในสภาผู้แทนราษฎรมากเกินครึ่งหรือเกือบครึ่งหนึ่งย่อมสามารถประสบความสำเร็จในกำหนดนโยบายทางการเมืองทุกๆ เรื่องได้ไม่ยาก ดังนั้นในระดับสภาผู้แทนราษฎรจึงเป็นเรื่องผลประโยชน์ตามความต้องการของพรรคการเมืองมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งตามความต้องการของประชาชน

ส่วนในระดับวุฒิสภา ซึ่งถือเป็นสภาสูงที่ทำหน้าที่เป็นกลไกการเมืองในการกลั่นกรองการออกกฎหมายชั้นสูงของไทยนั้น ย่อมมองเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับสมาชิกวุฒิสภาในเชิงหลักการว่าไม่อาจเกี่ยวข้องกันมากนัก เพราะเงื่อนไขการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญทั้งฉบับปี พ.ศ.2540 และ พ.ศ.2550 นั้นต้องไม่สังกัดพรรคการเมือง เพื่อก่อให้เกิดความเป็นกลางทางการเมือง

เมือง อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกลับมักได้ยินหรือรับรู้ข่าวสารกันเป็นระยะๆ ว่า เกิด “การล้อมบึ” ให้ฝ่ายวุฒิสภาผ่านร่างกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลผลักดันผ่านทางสภาผู้แทนราษฎรแล้ว และแม้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2550 จะพยายามกีดกันระบบเครือญาติ หรือป้องกันไม่ให้คนในครอบครัวเดียวกันดำรงตำแหน่งทางการเมืองในทั้งสองสภาก็ตาม ก็เป็นที่ประจักษ์ได้อยู่เสมอตามข่าวผ่านสื่อต่างๆ ว่า มีนโยบายสัมพันธ์ของทั้งฝ่ายรัฐสภาที่เห็นชอบร่วมกันในการผ่านร่างกฎหมายตามความต้องการของรัฐบาล เป็นต้น

จากที่กล่าวมาอย่างย่อเห็นว่า ประชาธิปไตยในรัฐสภาไทยนั้นยังขาดความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของฝ่ายนักการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำหน้าที่โดยตรงในฐานะตัวแทนของประชาชน เพราะแม้ฝ่ายนักการเมืองจะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนก็ตาม แต่กลไกของพรรคก็สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักการเมืองได้ รวมถึงการแทรกแซงหรือการแทรกซึมการตัดสินใจในระดับวุฒิสภา เป็นต้น

บทสรุป

การย้อนกลับไปพิจารณาประเด็นทางการเมืองเบื้องต้นย่อมาพอช่วยตอบคำถามได้ว่า ตลอดระยะเวลา 8 ทศวรรษที่ผ่านมาของไทยนั้นได้เกิดการเปลี่ยนผ่านการเมืองมาโดยตลอด กล่าวคือ ผ่านการปฏิวัติ 1 ครั้ง การรัฐประหาร 11 ครั้ง และการกบฏอีก 11 ครั้ง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550: 84) ซึ่งทุกครั้งล้วนส่งผลกระทบต่อสถาบันรัฐสภาไทย เพราะการจัดการปัญหาด้วยเครื่องมือทางการเมืองได้ทำให้เกิดวงจรอุบาทว์ทางการเมือง กล่าวคือ มีการล้มรัฐธรรมนูญและรัฐสภาไปพร้อมๆ กัน และแม้จะเกิดวงจรอุบาทว์ใหม่ก็ตาม ก็จะทำให้เสถียรภาพของรัฐสภาก็ขาดความมั่นคงและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทุนที่เข้ามาใช้รัฐสภาเป็นทางผ่านเพื่อนำไปสู่การแปลงธุรกิจทุจริตให้ถูกต้องตามกฎหมาย

หรือก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) กับการใช้อำนาจรัฐที่ถือครองอยู่

การพัฒนารัฐสภาไทยให้มีสถานภาพความเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งจึงต้องเริ่มจากประชาชนในฐานะพลเมืองที่พร้อมจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในทางตรงและทางอ้อม เพื่อคอยกระตุ้นเตือนการทำหน้าที่ของฝ่ายนักการเมือง รวมทั้งคอยสนับสนุนในสิ่งที่จริงใจต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการคอยคัดค้านหรือต้านทานการใช้อำนาจในทางมิชอบ ในขณะเดียวกันทุกภาคส่วนก็ต้องมีความตั้งใจจริงในการผลักดันให้เกิดกระบวนการการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม และเชื่อถือได้ เพื่อคัดกรองนักการเมืองที่มีคุณภาพเข้าสู่รัฐสภา ให้มีสถานภาพเป็นนักการเมืองที่เป็นตัวแทนผู้ทรงเกียรติและมีความพร้อมในการทำงานรับใช้สังคม และรวมถึงการปฏิรูปทางการเมืองในด้านอื่นๆ เช่น การออกแบบระบบการเมืองที่ลดอิทธิพลของกลุ่มทุน (วิชัย ตันศิริ, 2550: 53) การกระจายอำนาจให้คืนสู่ท้องถิ่น การปรับโครงสร้างของระบบราชการให้มีขนาดและสมรรถนะอย่างเหมาะสม และสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดย่อมจะนำไปสู่การวางรากฐานรัฐสภาไทยให้มีความเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2539. **ไตรลักษณ์รัฐกับการเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิวากร แก้วมณี. 2554. **แผนภาพวงจรอุบาทว์ใหม่ในหนังสือ**. จาก <http://www.oknation.net/blog/dhiwakorn/2011/05/12/entry-1>.

วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2557)

มติชนรายวัน. 2555. **เปิด 13 คดี คตส. ปมรั้ง กฎหมายปรองดอง.** จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1338356470&grpId=no&catid=no.

วิชัย ต้นศิริ. 2550. **วิกฤติการเมือง 2549-2550.** ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2550. **การรัฐประหารในประเทศไทย.**
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สัญชัย บุญชริกสวัสดิ์. 2524. **ทหารปฏิวัติทำไม?** กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.